

Шевчук С.Ф.

sveta_shevchuk@ukr.net

РОЛЬ ЧИТАННЯ ТА САМООСВІТИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Формування глобального інформаційного соціуму потребує нової людини, здатної орієнтуватись у величезних потоках інформації, знаходити головне, опрацьовувати інформацію, робити адекватні висновки, словом мислити творчо і нестандартно. Проблема формування такої людини (творчо мислячої особистості) найперше постає перед системами освіти та виховання.

На зміну «школі знань», що відповідала індустріальному суспільству, повинна прийти «школа мислення». У зв'язку з цим виникає необхідність переорієнтації освітнього процесу в бік гуманітарної культури. Гуманітарна освіта, у найзагальнішому сенсі, покликана перебороти обмеженість технократичного мислення, зробити мислення якісно новим. Гуманізований процес навчання орієнтує

того, хто навчається, найперше на оволодіння методом мислення, на формування навичок орієнтації у великих масивах інформації, на застосування теоретичних знань у практичному житті. Передові вчені сучасності закликають перестати вчити знанням, а розвивати навички, які технічно не можуть бути відтворені та які є унікальними для людини якостями, що відрізняють її від машини (музика, живопис, спорт, цінності, віра, незалежне мислення, командна робота, турбота про інших тощо).

Слід зауважити, що живе людське спілкування в освітньому процесі не можна замінити роботою з технічними засобами, якими б досконалими вони не були. Вже на зорі XX сторіччя великий А.Ейнштейн застерігав, що може настати той день, коли технології перевершать просте людське спілкування і тоді світ отримає покоління невігласів.

«Сучасний вищий навчальний заклад повинен давати не лише сукупність конкретних знань і формувати відповідні навички в певній галузі науки, а й створювати умови для самостійного мислення студентів, набуття вмінь критичного засвоєння матеріалу, його опрацювання через узагальнення або аналіз, самостійного здійснення наукового пошуку» [1, с. 7].

Таким чином, головним у освітньому процесі постає не репродукція якоїсь суми знань, понять, законів, теорій та позицій, а засвоєння певних ідей, котрі слугують стимулом для роздумів, для подальшого пізнання і самопізнання. При цьому недостатньо суто раціонального аналізу, потрібна велика доля емоційності викладача. Методично продуктивними при цьому є використання художнього, поетичного тексту, оскільки людська емоція часто ґрунтується на образі. Викладач має використовувати засоби художньої культури, наголошувати на ціннісному змісті, людських почуттях і переживаннях.

Самоосвіта є компонентою будь-якого виду навчання. В умовах становлення інформаційного суспільства її роль без сумніву зростає. Глобальне зростання інформації привело до такого стану, що жоден навчальний заклад не в змозі забезпечити вичерпних відомостей з предметів, що вивчаються, без систематичної цілеспрямованої самоосвіти. Кожній людині необхідно вчитись протягом усього життя ще й тому, що знання в інформаційному суспільстві швидко застарівають.

Основним джерелом залучення до знань, самоосвіти і безперервної освіти, як і колись лишасться книга, хоча все інтенсивніше розвиваються нові джерела самоосвіти. Оволодіння знаннями за допомогою книги (творів друку) безпосередньо сприяє розвитку навичок самостійної розумової праці. Самоосвітнє читання вимагає від людини певного напруження волі, розуму та почуттів, необхідних для сприйняття інформації.

Читацьке сприйняття не обмежене часом та якимись побутовими умовами, роботою зі спеціальною апаратурою. Особистісні потреби та інтереси переважають при виборі друкованих джерел. Читання – більш творчий та індивідуалізований процес, ніж перегляд телепередач, слухання радіо, використання аудіовізуальних видів комунікацій тощо. Воно виявляє різнобічний вплив на особистість, є ефективним засобом освіти і виховання, формування системи ціннісних орієнтацій та

наукового спілкування. Читання художньої літератури допомагає людині перебороти професійну обмеженість, деформацію особистості професійною спеціалізацією, збагачує її різнобічними зв'язками.

Навчання продуктивному цілеспрямованому освітньому читанню необхідно починати зі школи. Програми і методику навчання слід спрямовувати таким чином, щоб формувались стійкі навички самоосвіти. Школа повинна вчити методам самостійного засвоєння знань. Учнів потрібно активніше залучати до роботи з книгою, навчаючи їх цілеспрямовано використовувати, розвивати і прирощувати знання, активізувати мислення.

Поширеність читання, прилучення людей до книги входить до числа важливих показників розвитку культури суспільства. Однак, сьогодні дослідниками констатується факт значного зниження інтересу до серйозного читання, втрата інтересу більшістю молодих людей до художньої літератури, спеціальної наукової книги, журнальної статті, люди обмежуються ілюстрованими журналами і бульварною пресою, наростає тенденція до виловищно-розважального заповнення вільного часу. Для характеристики цих негативних процесів навіть виник спеціальний термін – «нечитаюче населення».

Отже, важливим завданням освіти на сучасному етапі є формування здатності до самостійного і творчого оволодіння знаннями, стимулювання самостійності у цьому процесі, вироблення у молоді психологічної установки на постійне навчання протягом усього життя. І в умовах формування інформаційного суспільства роль книги в житті людини не зменшується на тлі підвищення вибірковості та інтенсивності читання.

Список використаних джерел

1. Губерський Л. Філософія і освіта: зустріч перспектив// Філософська думка. 2013. № 5. С. 6-13.